مرتع و آبخیزداری، مجله منابع طبیعی ایران
دوره ۷۴، شماره ۱، بهار ۱۴۰۰
ص ۱۷۵-۱۵۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۳
تاریخ تصویب: ۱۳۹۹/۰۸/۲۶

تحلیل و بررسی وضعیت برنامه‌های محیط‌زیستی شبکهٔ یک سیما با استفاده از روش تحلیل عاملی

❖ **مریم لاریجانی؛** استادیار گروه آموزش محیط‌زیست، دانشکدهٔ علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور تهران جنوب، تهران، ایران.

❖ **مصطفی نادری*؛** دانشجوی دکتری آموزش محیط‌زیست، دانشکدهٔ علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور تهران جنوب، تهران، ایران.

❖ **سید محمد شبیری؛** استاد گروه آموزش محیط‌زیست، دانشکدهٔ علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور تهران جنوب، تهران، ایران.

❖ **لعبت زبردست؛** استادیار گروه برنامه‌ریزی محیط‌زیست، دانشکدهٔ محیط‌زیست، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

چکیده

این مقاله سعی دارد در قالب پژوهشی معیارهای مهم در بررسی عملکرد برنامه‌های محیط‌زیستی شبکهٔ یک سیما را با استفاده از روش تحلیل عاملی اکتشافی با ابزار پرسشنامه که توسط ۷۰ نفر از خبرگان سیما تکمیل شده است، بررسی و اولویت‌بندی نماید و در نهایت پیشنهادهایی برای ارتقاء سطح برنامه‌های محیط‌زیستی ارائه دهد. در این راستا معیارهای در نظر گرفته شده عبارتند از: اجزای اصلی محیط‌زیست که شامل آب، خاک، هوا و تنوع‌زیستی می‌باشد. عامل‌های استخراج شده از مدل توسعهٔ پایدار با تحلیل عاملی اکتشافی که شامل شش بعد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، تکنولوژی، قانونی و زیست‌محیطی هستند، به منزلهٔ متغیر مستقل و اجزاء اصلی محیط‌زیست به منزلهٔ متغیر وابسته در مدل رگرسیون چندمتغیره خطی به کمک نرم‌افزار SPSS22به‌کار گرفته شد. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که در بعد آب، معیار محیط‌زیست با امتیاز ۰/۵۳۹ بیش‌ترین و معیار تکنولوژی با امتیاز ۰/۰۳۶ کمترین تأثیر را در ارزیابی میزان کیفیت شبکهٔ یک سیما با توجه به معیارهای توسعهٔ پایدار دارد. همچنین در بعد خاک معیار اجتماعی با امتیاز ۰/۳۰۹ بیشترین و معیار سیاسی با امتیاز ۰/۲۰۳ کمترین، در بعد هوا معیار قانونی با امتیاز ۰/۳۱۰ بیشترین و معیار اقتصادی با امتیاز ۰/۱۷۵ کمترین، در بعد تنوع زیستی معیار زیست محیطی با امتیاز ۰/۷۱۴ بیشترین و معیار سیاسی با امتیاز ۰/۰۰۶ کمترین تاثیر را در ارزیابی میزان کیفیت شبکهٔ یک سیما با توجه به معیارهای توسعهٔ پایدار دارد. در نهایت با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که از نظر کارشناسان، کیفیت کلی برنامه‌های شبکهٔ یک سیما در حوزهٔ محیط‌زیست پایین بوده است.

کلید واژگان: آموزش محیط‌زیست، توسعهٔ پایدار، روش تحلیل عاملی، شبکه‌های تلویزیون، شبکهٔ یک سیما.

* نویسنده مسئول: شماره تماس: ۹۸۲۱۶۶۵۱۲۵۸۳+
Email: mostafanaderi30@yahoo.com

۱. مقدمه

رسانه‌های همگانی به کمک برنامه‌های مناسب جذاب و سرگرم‌کننده می‌توانند ارزش‌ها و افکار نوین را به کشورهای توسعه‌نیافته انتقال دهند. گسترش اندیشه‌های عقلانی و منطقی به دنبال خود بیداری افکار عمومی، ایجاد روحیهٔ تعاون، بالابردن سطح آگاهی، آموزش فنون و حرفه‌ها و مانند آن را در پی خواهد داشت و به این طریق، فرهنگ صحیح گسترش می‌یابد [۷]. بنابراین رسانه‌های جمعی از عوامل اساسی رسیدن به توسعهٔ همه‌جانبه و پایدارند [۱۵]. یکی از پرکاربردترین رسانه‌ها، تلویزیون است که امروزه نزد هر خانوار، جایگاه ویژه و یکی از اساسی‌ترین وسایل ابتدایی است که در خانوارهای جوامع مختلف وجود دارد. در کشور ایران نیز مردم زیادی، زمان خود را به تماشای برنامه‌های پخش شده از تلویزیون اختصاص می‌دهند [۱۰].

توسعهٔ پایدار طبق تعریفی که برای اولین بار توسط کمیسیون جهانی محیط‌زیست ارائه شده است، به شکلی از توسعه گفته می‌شود که ضمن برآوردن نیاز زمان حال، تهدیدی برای رفع نیاز آیندگان ایجاد نکند. در این تعریف به دو مفهوم "نیازها" و "محدودیت" اشاره شده، بدین معنا که نیازهای اساسی با توجه به محدودیت منابع و وضعیت اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی جوامع بایستی اولویت‌بندی گردند تا کمترین آسیب را به‌همراه داشته باشند [۲۹] و این امر به نوبهٔ خود حاکی از آن است که اهداف توسعهٔ پایدار باید در هر کشوری به طور عملیاتی و خاص آن کشور تعریف شود [۱۱]. مطرح شدن توسعهٔ پایدار در سال‌های اخیر به ویژه بعد از گزارش ۱۹۸۷ از سوی کمیسیون جهانی محیط‌زیست و توسعه نشان از وخامت اوضاع محیط‌زیستی جهان دارد. دنیای امروز تحت فشارهای متعدد اقتصادی، محیط‌زیستی و اجتماعی قرار گرفته است. در سه دهه اخیر نشانه‌هایی از پدید آمدن توسعهٔ پایدار برای پاسخ به فشارها به چشم می‌خورد [۱۲]. اگرچه سابقهٔ این ایده به کمیسیون محیط‌زیست و توسعه برمی‌گردد، اما گزارش "آیندهٔ مشترک ما" به این مفهوم اعتبار ویژه‌ای بخشید و از آن پس مسائل توسعه و محیط‌زیست در کانون توجه و دستور کار سازمان ملل قرار گرفت. کنفرانس‌های بین‌المللی متعددی در زمینهٔ حفاظت از محیط‌زیست و توسعهٔ پایدار تشکیل شد که "کنفرانس محیط زیست استکهلم" در سال ۱۹۷۲، "کمیسیون براتلند" در سال ۱۹۸۷" ،کنفرانس زمین" ریودوژانیرو در سال ۱۹۹۲"، اجلاس جهانی توسعهٔ پایدار ژوهانسبورگ" در سال ۲۰۰۲ و "کنفرانس ریو + ۲۰" در سال ۲۰۱۲ از مهم‌ترین آن‌ها محسوب می‌شود [۱۱]. اسناد و گزارش‌های حاصل از این کنفرانس‌ها از جمله "گزارش آیندهٔ مشترک" برنامهٔ اجرایی و رهنمودهای عملی را برای تحقق توسعهٔ پایدار ارائه کرده‌اند. توسعهٔ پایدار، از معدود مفاهیم و شرایطی است که هم دارای جذابیت‌های خاصی برای سیاستمداران و تصمیم‌سازان است و هم با آرمان‌های افراد جوامع هم‌خوانی دارد [۱۸] توسعهٔ پایدار برای پاسخ به معضلات اقتصادی، محیط‌زیستی و اجتماعی دنیای امروز از سوی دانشمندان مطرح و به طور گسترده توسط دولت‌ها، نهادهای بین‌المللی، شرکت‌های تجاری و سازمان‌های غیردولتی مورد پذیرش قرار گرفته است [۲۳]. توسعهٔ پایدار همچنین بر اهمیت وجود چشم‌اندازهای بلند مدت در مورد نتیجهٔ فعالیت‌های امروز و همکاری جهانی در بین کشورها برای رسیدن به راه‌حل‌های مؤثر تأکید می‌کند. این عناصر توسعه پایدار که هدف کلیدی و نهایی کشورهاست، با توجه به سیاست‌های داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی در قرن ۲۱ درآورده است [۱۶]. همچنین اصل یک اعلامیه ریو حاکی از آن است که انسان، محور توجه توسعهٔ پایدار است و انسان‌ها مستحق یک زندگی سالم و همگام با طبیعت می‌باشند [۶] در توسعهٔ پایدار، "انسان" محور توسعه و سزاوار بهداشت، امنیت، فرهنگ، آموزش، دانش و توسعهٔ ارتباطات و اطلاعات است [۳۲].

سلطه و سیطرهٔ تصویر در جهان امروز به رسانه‌ها به‌ویژه تلویزیون جایگاه و موقعیت ویژه‌ای بخشیده که دیگر غیرممکن است خانه‌ای بدون تلویزیون باشد یا کسی

بخشی از وقت روزانهٔ خود را به آن اختصاص ندهد. گاهی حتی به خاطر اختلاف سلیقه‌ها به‌خصوص میان والدین و کودکان، بیش از یک تلویزیون در خانه‌ها وجود دارد تا هرکسی بنا به علاقهٔ خود از آن استفاده کند [۵].

تلویزیون از یک سو، رسانه‌ای است که همهٔ قوای ادراکی انسان (عقل، خیال و وهم) را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از این رو، یکی از ویژگی‌های متمایز کنندهٔ تلویزیون کیفیت و جذابیت آن است. این ویژگی جزء جدانشدنی این رسانه است. تمرکز و توجه چشم و گوش را می‌طلبد، توجه را به حرکت در یک فضای کوچک معطوف می‌کند [۹].

مرور اجمالی نظریه‌ها نشان می‌دهد، تلویزیون رسانه‌ای است با گستردگی بسیار، مخاطبان فراوان و کارکردهای متعدد که براساس نظریهٔ وابستگی، برای کسب اطلاعات دربارهٔ محیط و انتقال ارزش‌ها، مخاطب به آن وابسته است، چرا که تلویزیون به عنوان یک رسانه با فراهم آوردن اطلاعات مختلف و چارچوب‌های مفهومی برای تفسیر این اطلاعات، به نگرش‌های افراد درخصوص مسائل مختلف جامعه جهت می‌دهد [۱۴]. بر اساس این نظریه، شخص در جهت دست یافتن به اطلاعات مورد نیاز خود، هدف‌های خاصی را برای خود ترسیم می‌کند، همانند آنچه که در تئوری استفاده و رضایت‌مندی وجود دارد و کم‌کم فرد به اطلاعات رسانه‌ها وابسته می‌شود، اما شخص نسبت به همهٔ رسانه‌ها به یک اندازه وابسته نمی‌شود. افزون بر آن، طبق نظر گیدنز، تلویزیون را می‌توان وسیله‌ای جهت دسترسی به اطلاعات دانست که بسیاری از فعالیت های اجتماعی، ازجمله آگاهی و رفتار های شهروندی به آن وابسته است. براساس نتایج پژوهش‌های انجام شده، برنامه‌های رادیو و تلویزیون در زمینهٔ آگاهی و رفتارهای شهروندی تأثیرات متفاوت داشته و برحسب عوامل مختلف چون نوع برنامه، جنس، سن و غیره، اثرگذاری معنادار بوده است [۲۶].

در پژوهشی با عنوان "ارزیابی عملکرد رسانه‌های خبری ایران با استفاده از نقد رتوریک (مطالعهٔ موردی: بحران کم‌آبی)" بیان شد که با توجه به گستردگی مسائل محیط‌زیستی و ضرورت توجه به آن‌ها به‌خصوص بحران کم آبی در کشور ایران، نیاز مبرمی به آگاه‌سازی و آموزش عمومی جهت اتخاذ رفتارهای مناسب در این زمینه احساس می شود. در پژوهش فوق با استفاده از دو روش کیفی و کمی، تحلیل بر روی سه منبع خبری ایرنا، وزارت نیرو و صداوسیما با تأکید بر بحران کم‌آبی در کشور ایران صورت گرفت. نتایج نشان داد که رسانهٔ خبری ایرنا با بیشترین تعداد خبر و صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران با کمترین تعداد خبر به پوشش خبری از بحران کم آبی پرداخته‌اند و همچنین تحلیل‌های کیفی نشانگر لزوم وجود تعریفی درست از مسائل پیچیده محیط‌زیستی نزد کنشگران رسانه و تمرکز بیشتر رسانه‌های تصویری بر روی اخبار محیط‌زیستی بود [۲۴].

در مطالعه‌ای دیگر با عنوان "نقش و کارکرد رسانه‌های جمعی در طرح مسائل زیست‌محیطی"، به اهمیت رسانه در طرح مسائل و نهادینه کردن قوانین زیست‌محیطی که به بسط حفاظت از محیط‌زیست در اذهان مردم منجر می‌شود، مورد تحلیل نظری قرار گرفته است. در ادامه بیان می‌دارد که دههٔ ۶۰، دهه شکوفایی و در واقع سرآغاز جدی توجه به محیط‌زیست در رسانه‌ها بود که موجب جلب توجه تودهٔ جامعه به محیط‌زیست شد. در ایران نیز توجه به مسئلهٔ محیط‌زیست به ویژه در دهه‌های اخیر افزایش یافته و به همین منظور قوانینی برای توجه بیشتر به مسائل زیست‌محیطی در رسانه ها وضع گردیده است. نگرش و تأثیرپذیری مردم از رسانه‌ها، بر نوع رفتار آن‌ها با محیط‌زیست تأثیر می‌گذارد، به همین دلیل رسانه‌ها تأثیر به سزایی در فرهنگ سازی محیط‌زیستی مردم و حفاظت از محیط‌زیست دارند [۱].

در پژوهشی تحت عنوان "بررسی نقش تبلیغات دیداری و تأثیر آن در حفظ محیط زیست"، به بررسی نقش تبلیغات دیداری و تأثیر آن در حفظ محیط‌زیست با رویکرد اصلاح الگوی مصرف پرداخته شد که با استفاده از مدل سه مرحله‌ای رفتار مصرف‌کننده کاتلر، اثر آنها بر

متغیر وابسته حفظ محیطزیست سنجیده شده است. جامعهٔ آماری تحقیق، سطح شهر تهران بوده است، بررسی‌های تحقیق نشان داد که جذابیت لازم برای جلب توجه افراد به پیام‌های محیطزیستی در رسانه‌های دیداری کم است؛ به‌طوری‌که که تبلیغات تلویزیونی، اینترنتی و غیره حاوی پیام‌های محیطزیستی نتوانسته‌اند توجه مخاطبان را به خود جلب کنند، اما در مرحلهٔ علاقه و دلبستگی و نیز رفتار مؤثر بوده‌اند [۱۹].

نتایج حاصل از پژوهشی با عنوان "ارزیابی محیطزیست در آموزش عالی: ارزیابی دانش محیطزیستی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی مازندران" نیز نشان داد که رابطهٔ نیرومندی بین استفاده از رسانه ها و دانش محیطزیستی دانشجویان وجود داشته است و ابزارهای اطلاعاتی می‌توانند خیلی سریعتر از تعاملات شخصی، اطلاعات محیطزیستی را انتقال دهند. این نتایج نشان داد که بین طرز تلقی خانواده از محیطزیست، منابع اطلاعاتی (تلویزیون) و پایگاه اجتماعی و اقتصادی دانشجویان ارتباط مثبت و معنی‌داری وجود دارد [۲۵].

در پژوهش هایی که به نقش معلمان در آموزش های محیطزیستی پرداخته‌اند، بیان می‌دارند رسانه‌های جمعی از فاکتورهای مؤثر در ایجاد و فرهنگ‌سازی ارزش‌های زیست‌محیطی در جامعه به حساب می‌آیند که استفاده از ظرفیت نهفته در آن‌ها می‌تواند ما را در رسیدن به یک جامعه دوستدار طبیعت و محیطزیست یاری کند؛ لذا هرگونه برنامه‌ریزی کلان برای استفادهٔ بهینه از عملکرد رسانه‌ها نیاز به شناسایی عمیق این حیطه و پژوهش‌هایی در زمینه این عملکردها دارد. لذا در این راستا اهداف پژوهش‌های فوق، به ارزیابی میزان عملکرد رسانه‌های جمعی بر فرهنگ‌سازی ارزش‌های زیست‌محیطی از دیدگاه فرهنگیان پرداخته‌اند [۱۳، ۳۱].

در مقاله‌ای با عنوان "مشاهدهٔ محیطزیست، رسانه‌های اجتماعی و ارتباط جمعی و یک اقدام بهداشتی: توضیحات شبکهٔ مشاهده کنندهٔ محیطزیست محلی (LEO)" بیان می‌دارد که در نتیجهٔ فعالیت‌های انسانی و تغییرات آب و هوایی در قطب شمال، تأثیرات بهداشتی آن نیز بر جوامع قابل تأیید است، ولی در عین حال انجام نظارت بر وضعیت محیطزیست در مناطق قطب شمال دشوار است. به همین دلیل با استفاده از قدرت رسانه ارتباط جمعی، یک شبکهٔ جهانی رسانه‌ای از شهروندان را برای جمع‌آوری مشاهدات زیست‌محیطی در این منطقه جذب می‌کنند و به ارتقاء آگاهی‌های زیست‌محیطی و بهبود شرایط منطقه کمک می‌کنند [۲۲].

پژوهشی در ترکیه با عنوان "بررسی نگرش های محیطزیستی دانشجویان دورهٔ کارشناسی" صورت پذیرفت، دریافتند که حساسیت نسبت به محیطزیست و آگاهی محیطزیستی بر حسب کاربرد فن‌آوری های مختلف، متفاوت است و افرادی که از سواد، آگاهی و حساسیت محیطزیستی از طریق رسانه‌ها از جمله تلویزیون برخوردار بودند، توانستند به بهترین نحو با مشکلات محیطزیستی مقابله نمایند [۱۷].

در تحقیقی با عنوان "پایداری محیطزیست به عنوان چالشی برای رسانه‌ها و روزنامه‌نگاری" عنوان می‌کند ایماژها در رسانه‌های عامه‌پسند، نگرش‌های مسلط دربارهٔ بهره‌برداری از دنیای طبیعت را به جای کاهش مصرف و یا حفاظت از زمین‌های بکر تداوم می‌بخشند. به این ترتیب، موضوعات و دغدغه‌های اصلی ارتباطات زیست‌محیطی، در تقاطع "ارتباطات ریسک"، "ارتباطات بحران"، "ارتباطات سلامت"، "ارتباطات علم" و ارتباطات فاجعه قرار می‌گیرد و نمی‌تواند با وضوح کافی از آن‌ها تفکیک شود [۲].

در تحقیقی با عنوان ""رشته‌های بحران" طبیعت: آیا ارتباطات زیست‌محیطی وظیفهٔ اخلاقی دارند؟" به مطالعهٔ حالات عملگرایانه اقناع که افراد و گروه ها از آن ها برای ارتباط‌گری دربارهٔ محیطزیست و تأثیرگذاری بر نگرش‌ها و رفتارهای ما نسبت به آن استفاده می‌کنند، پرداخته است .تلاش‌های عملگرایانه برای آموزش، هوشیار سازی، متقاعدسازی یا بسیج عمومی (که تلویزیون از مصادیق آن است) که بر منابع خود زبان استوار است نیز، توجه طیف گسترده‌ای از عالمان رتوریکی را به خود جلب کرده است.

همچنین در مطالعهٔ دیگری در سال ۲۰۱۳ با عنوان "ارتباطات محیط‌زیست و حوزهٔ عمومی" به نقش و قدرت رسانه‌های ارتباط جمعی در افزایش آگاهی‌های زیست‌محیطی مخاطبان اشاره می‌کند [۳، ۴].

اما تا به حال کیفیت برنامه‌های زیست‌محیطی شبکه‌های سیما به طور ویژه بررسی نشده است. در نتیجه، در این پژوهش سعی شده در مورد شبکه یک سیما به عنوان شبکهٔ برتر زیست‌محیطی تحقیق شود و عوامل مؤثر در آن بررسی شود.

در این پژوهش، میزان پرداخت شبکهٔ یک سیمای ملی در حیطهٔ مسائل محیط‌زیست مورد بررسی قرار گرفت تا این فرضیه بررسی شود که آیا از نظر کارشناسان، کیفیت کلی برنامه‌های شبکهٔ یک سیما در حوزهٔ محیط‌زیست پایین بوده است یا خیر؟ چگونه می‌توان از رهیافت تحلیل عاملی در برنامه‌ریزی و مدیریت شبکه استفاده کرد؟

۲. روش تحقیق

نوع تحقیق توسعه‌ای - کاربردی و روش اجرای آن توصیفی - تحلیلی است. در این تحقیق جهت جمع‌آوری اطلاعات ابتدا پرسشنامه‌ای تهیه شد، سپس این پرسشنامه توسط ۷۰ نفر از خبرگان سیما تکمیل گردید. در این راستا ابتدا عوامل تأثیرگذار بر کیفیت برنامه‌های زیست‌محیطی با انجام مطالعهٔ اسنادی و دقیق و همچنین نظر متخصصان (پانزده نفر از اعضای هیأت علمی و کارشناسان متخصص که در حوزهٔ آموزش محیط‌زیست و علوم تربیتی) که از روش دلفی برای جمع‌آوری نظرات آن‌ها استفاده شده، به دست آمد. در این تحقیق چهار معیار به عنوان مهم‌ترین عوامل دخیل در پرداختن شبکهٔ یک سیما به مسئلهٔ محیط‌زیست در نظر گرفته‌شده که به شرح ذیل است (چهار جزء اصلی تشکیل دهندهٔ محیط‌یست):

- معیار آب: در شش بعد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، تکنولوژی، قانونی و زیست‌محیطی
- معیار خاک: در شش بعد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، تکنولوژی، قانونی و زیست‌محیطی
- معیار هوا: در شش بعد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، تکنولوژی، قانونی و زیست‌محیطی
- معیار تنوع زیستی: در شش بعد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، تکنولوژی، قانونی و زیست‌محیطی

سپس به تهیهٔ پرسشنامه بر اساس معیارهای ذکر شده اقدام شد. برای سنجش هر یک از این متغیرها در پرسشنامه، از طیف لیکرت پنج سطحی (از خیلی کم=۱ تا خیلی زیاد=۵) استفاده گردید. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیفی (توزیع فراوانی، درصد، میانگین و ضریب تغییرات) و استنباطی (تحلیل عاملی و همبستگی) از نرم‌افزار SPSS22 کمک گرفته شد. از آنجا که پایایی و روائی یک پرسشنامه، از موضوعات مهم در گردآوری اطلاعات می‌باشد، قبل از هرگونه پردازش آماری روی داده‌های گردآوری شده به‌وسیلهٔ پرسشنامه باید روایی و پایایی آن نشان داده شود. یکی از روش‌های مورد تأکید در این رابطه محاسبهٔ آلفای کرونباخ می‌باشد. چنانچه این ضریب بیش از ۰/۷ محاسبه شود، پایایی پرسشنامه مطلوب ارزیابی می‌گردد [۸]. به منظور تجزیه و تحلیل و مشخص نمودن ارتباط عوامل در نظر گرفته شده در آن‌ها جهت تشخیص وضعیت پرداختن به مسائل محیط‌زیستی در شبکهٔ یک سیما، از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. سپس با استفاده از رگرسیون چند متغیره خطی میزان تأثیرگذاری هر یک از عوامل مشخص شد. به عبارت دیگر برای به‌دست آوردن همبستگی هر سؤال با هر معیار از تحلیل عامل اکتشافی استفاده شد. لازم به ذکر است که این میزان همبستگی براساس پراکندگی پاسخ کارشناسان سیما به هر متغییر به‌دست می‌آید. در واقع هرچه نظر کارشناسان در مورد یک متغیر مورد پرسش قرار گرفته شده به هم نزدیکتر باشد، آن متغیر همبستگی بیشتری با عامل که در آن قرار گرفته است، دارد. تحلیل عاملی سعی در شناسایی متغیرهای

اساسی یا عامل‌ها به منظور تبیین الگوی همبستگی بین متغیرهای مشاهده شده دارد. برای اجرای یک تحلیل عاملی چهار گام اصلی به ترتیب زیر ضرورت دارد:

الف) تهیهٔ ماتریس همبستگی از تمام متغیرهای مورد استفاده در تحلیل و برآورد اشتراک، ب) استخراج عامل‌ها از ماتریس همبستگی، ج) انتخاب و چرخش عامل‌ها، د) تفسیر [۲۱].

لازم به ذکر است که برای پی بردن به میزان تناسب حجم داده‌ها برای تحلیل عاملی، دو آزمون روی داده‌ها انجام گرفته است:

آزمون KMO (شاخص ارزیابی کیفیت نمونه) که مشخص کنندهٔ آن است که آیا تعداد نمونه‌ها برای تحلیل کافی است یا خیر؟ حاصل این آزمون عدد بین صفر تا یک است. این فاکتور به کمک ضرایب همبستگی ساده و ضرایب همبستگی جزئی محاسبه می‌شود. در نتیجه کمیت این فاکتور با ضرایب همبستگی ساده رابطهٔ مستقیم و با ضرایب همبستگی جزئی رابطهٔ معکوس دارد. مقادیر بالای این فاکتور مستلزم کوچک بودن ضرایب همبستگی جزئی و بیانگر دقت محاسبهٔ مربوطه با استفاده از روش تحلیل مؤلفهٔ اصلی است. در صورتی که این فاکتور بزرگتر از ۰/۵ به‌دست آید، این امر نشان‌دهندهٔ امکان اجرای تحلیل مؤلفهٔ اصلی بر متغیرهای ورودی است [۲۷ و ۲۸].

۱- برای آنکه بتوان از داده‌های یک نمونه‌گیری برای تحلیل عاملی استفاده کرد، این عدد باید بزرگتر یا مساوی ۰/۶ باشد.

۲- آزمون بارتلت که به منظور پی بردن به همبستگی بین داده‌ها استفاده شده است.

در ادامه عواملی که اولویت بیشتری در افزایش کیفیت برنامه‌های زیست‌محیطی شبکهٔ یک سیما دارد، با استفاده از رگرسیون چندمتغیره مشخص شد. رگرسیون تابعی متشکل از متغیرهای مستقل و وابسته است، که با توجه به این که در مقالهٔ حاضر چند متغیر تأثیر عمده‌ای روی متغیر وابسته دارد، از رگرسیون چندمتغیره برای پیش‌بینی متغیر وابسته استفاده شد [۳۰]. همچنین به دلیل ماهیت تأثیر شاخص‌های در نظر گرفته شده به عنوان متغیرهای مستقل روی اجزای اصلی محیط‌زیست به عنوان متغیر وابسته، فرض خطی بودن متغیرها در این تابع برقرار بوده است. بنابراین در این مقاله با استفاده از رگرسیون چندمتغیرهٔ خطی و درنظرگرفتن عوامل استخراج‌شده از تحلیل عاملی اکتشافی به‌منزلهٔ متغیر مستقل، میزان تأثیر و ارتباط آن‌ها با متغیر وابسته یعنی وضعیت برنامه‌های محیط‌زیستی شبکهٔ یک سیما بررسی شد. در گام بعدی میزان اهمیت هر یک از عوامل در نظر گرفته‌شده، با استفاده از ضرایب بتا مشخص شد، به‌گونه‌ای که بزرگ‌تر بودن این ضریب، نشان‌دهندهٔ نقش بیشتر آن عامل در داوری ذهنی کارشناسان نسبت به وضعیت برنامه‌های محیط‌زیستی شبکهٔ یک دارد. درواقع به‌کارگیری این ضریب، سهم هر عامل در تغییرات کیفیت برنامه‌های محیط‌زیستی شبکه را مشخص می‌کند. در این راستا ابتدا با ضرب آن در سهم هر متغیر در عاملی که در آن قرارگرفته است، می‌توان به سهم هر کدام از متغیرهای اصلی در تغییرات دست یافت. در گام بعدی با ضرب این مقدار در معکوس میانگین پاسخ‌ها به هر متغیر، می‌توان به میزان پرداختن به مسائل محیط‌زیستی بر اساس شاخص‌های مطرح شده دست یافت. در نهایت برای سنجش میزان کیفیت برنامه‌های زیست‌محیطی شبکهٔ یک سیما از آزمون t تک‌نمونه استفاده شده است. این آزمون یکی از پرکاربردترین آزمون‌های آماری برای بررسی دیدگاه یک گروه دربارهٔ یک موضوع یا بررسی یک صفت متغیر در یک گروه خاص است. از آنجاکه اتکا به مقدار میانگین از نظر آماری صحیح نیست، باید معنی‌دار بودن میانگین بررسی شود. به این منظور در این تحقیق علاوه بر محاسبهٔ میانگین نظرات، برای تفسیر نتایج از آمارهٔ t استفاده شد. اگر این آماره از مقدار $t_{0.05}$ یعنی ۱/۹۶، بزرگ‌تر باشد، فرض صفر رد می‌شود (ادعا تأیید می‌شود). اما اگر کوچک‌تر باشد، دلیلی برای رد فرض صفر نیست (خلاف ادعا تأیید می‌شود) [۸].

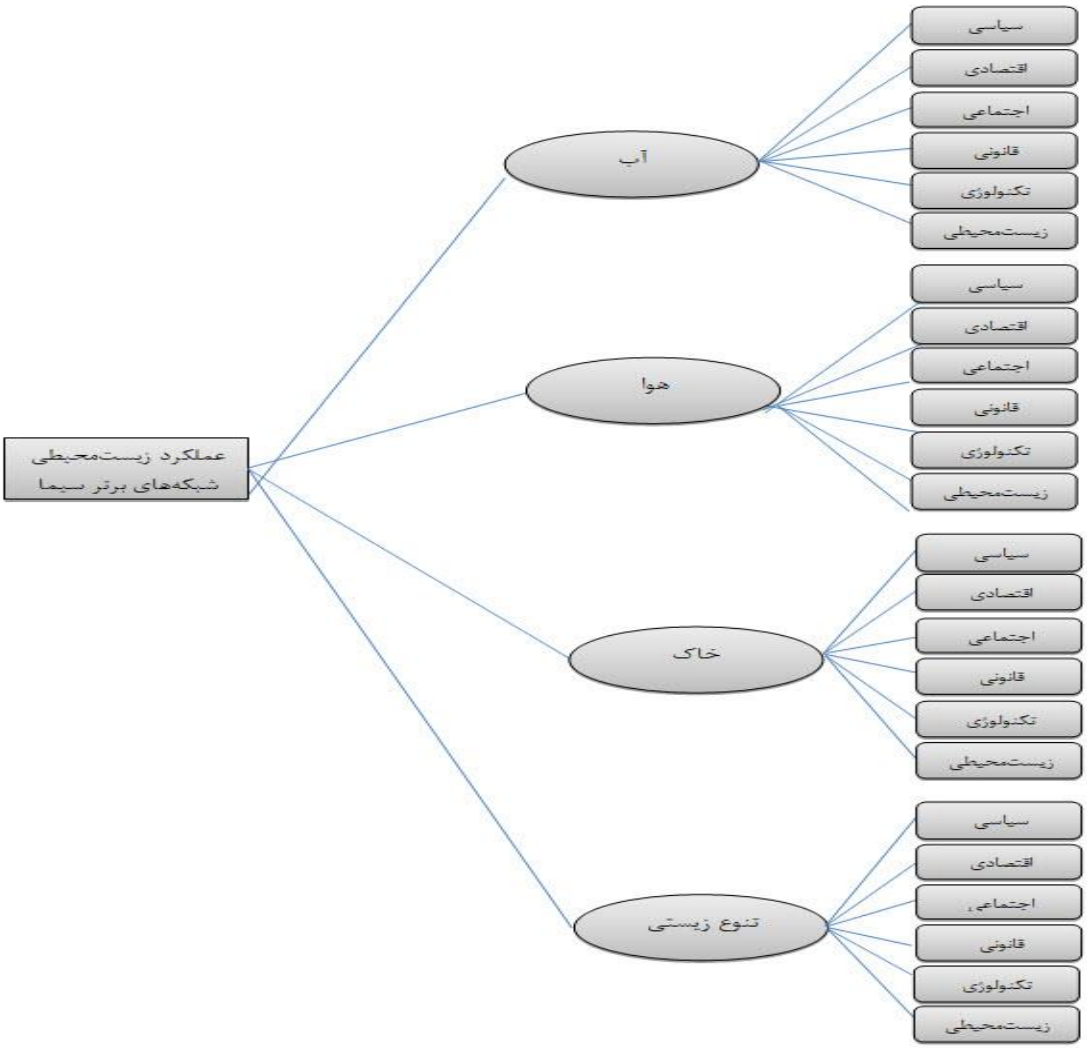

شکل ۱. مدل مفهومی ارزیابی شبکه‌های برتر سیما از لحاظ پرداختن به مسائل محیط‌زیست

۳. نتایج

در ادامه پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، نتایج نظرسنجی‌ها و اطلاعات به‌دست آمده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و یافته‌های حاصل از پژوهش در جدول‌های (۱) تا (۴) ارائه شده است. از آنجا که ضریب آلفای کرونباخ در ارتباط با پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده، ۰/۸۷۷ به‌دست آمده است می‌توان نتیجه گرفت که پرسشنامه از روایی مناسبی برای تجزیه و تحلیل‌های بعدی برخوردار است. نتایج آزمون بارتلت نیز با سطح اطمینان ۹۹ درصد و KMO۰/۶۹۴ نشان می‌دهد که داده‌های به‌دست آمده برای انجام تحلیل عاملی مناسب هستند و تعداد نمونه‌ها برای تحلیل عاملی کافی است. در ادامه از رگرسیون چند متغیره برای پیش‌بینی متغیر وابسته استفاده شده است. مقادیر sig (سطح معنی‌داری) مربوط به متغیرهای مستقل همگی کمتر از ۰/۰۵ است که نشان می‌دهد تأثیر همهٔ عوامل در ارزیابی معیارهای شبکهٔ یک سیما معنی‌دار است. منظور از متغیر وابسته، ارزیابی میزان کیفیت شبکهٔ یک سیما با توجه به معیارهای توسعهٔ پایدار است که هر کدام از متغیرهای مستقل در آن تأثیر دارد. بر این اساس فرمول رگرسیون به این قرار است:

آب Y= ۰/۲۶۸X ۱ +۰/۲۲۸X ۲ +۰/۲۱۹X ۳ +۰/۰۳۶X ۴ +۰/۱۷۶X ۵ +۰/۵۳۹X ۶

خاکY= ۰/۲۰۳X ۱ +۰/۲۲۲X ۲ +۰/۳۰۹X ۳ +۰/۲۱۷X ۴ +۰/۲۷۹ X۵ +۰/۲۴۹X ۶

هواY= ۰/۲۳۶X ۱ +۰/۱۷۵X ۲ +۰/۲۷۵X ۳ +۰/۲۲۱X ۴ +۰/۳۱۰X ۵ +۰/۲۴۵X ۶

تنوع زیستیY= ۰/۰۰۶X ۱ +۰/۰۲۵X ۲ +۰/۰۸۵X ۳ +۰/۱۰۷X ۴ +۰/۱۰۸X ۵ +۰/۷۱۴X ۶

می‌توان مشاهده کرد که در بعد آب، معیار محیط‌زیست (X۶) با امتیاز ۰/۵۳۹ بیش‌ترین و معیار تکنولوژی (X۴) با امتیاز ۰/۰۳۶ کمترین تأثیر را در ارزیابی میزان کیفیت شبکهٔ یک سیما با توجه به معیارهای توسعهٔ پایدار دارد. همچنین در بعد خاک معیار اجتماعی با امتیاز ۰/۳۰۹ بیشترین و معیار سیاسی با امتیاز ۰/۲۰۳ کمترین، در بعد هوا معیار قانونی با امتیاز ۰/۳۱۰ بیشترین و معیار اقتصادی با امتیاز ۰/۱۷۵ کمترین، در بعد تنوع زیستی معیار زیست محیطی با امتیاز ۰/۷۱۴ بیشترین و معیار سیاسی با امتیاز ۰/۰۰۶ کمترین تأثیر را در ارزیابی میزان کیفیت شبکهٔ یک سیما با توجه به معیارهای توسعهٔ پایدار دارد. لازم به ذکر است مقدار R (ضریب همبستگی چندگانه)، R^2 (همبستگی به توان ۲)، $R^2(adj)$ (ضریب تعدیل شده) و خطای معیار تخمین به ترتیب برابر ۰/۸۵، ۰/۷۴۴، ۰/۷۸۵ و ۰/۳۵۸ می‌باشد که نشان از همبستگی بالای متغیرهای مستقل با وابسته دارد. این امر نشان می‌دهد که معیارهای انتخاب شده نقش به‌سزایی در تعیین ارزیابی میزان کیفیت شبکهٔ یک سیما با توجه به معیارهای توسعهٔ پایدار دارند.

لازم به ذکر است براساس ضرایب بتا سهم هر عامل (معیار) در تغییرات ارزیابی میزان کیفیت برنامه‌های شبکهٔ یک سیما مشخص شد، سپس با ضرب آن در میزان سهم (میزان همبستگی) هر متغیر در عاملی که در آن قرار گرفته است میزان اهمیت هر کدام از متغیرهای اصلی در تغییرات میزان ارزیابی میزان کیفیت شبکهٔ یک سیما به دست آمد. در ادامه با ضرب این میزان اهمیت در معکوس میانگین پاسخ‌ها به هر متغیر، میزان رضایت از هر عامل مشخص شد. بنابراین هر چه میزان امتیاز به‌دست آمده بیش‌تر باشد، رضایت از آن عامل نیز باید بیش‌تر باشد.

در یک بیان خیلی ساده اگر میانگین دیدگاه کارشناسان بزرگتر از ۳ باشد یعنی برنامه‌های محیط‌زیستی شبکه دارای کیفیت است و اگر کوچکتر از ۳ باشد یعنی برنامه‌های محیط‌زیستی شبکه از کیفیت پایینی برخوردار است. بنابراین فرض‌های آماری به صورت زیر تعریف می‌شود [۲۰].

کیفیت پایین است $H_0 : \mu \leq 3$

کیفیت بالا است $H_1 : \mu > 3$

برای بررسی معناداری میانگین مشاهده شده از آزمون t تک نمونه در سطح اطمینان ۹۵ درصد یعنی با خطای ۵ درصد استفاده شد. بررسی معناداری نتایج با خطای ۵٪ از خروجی آزمون t نشان داد که:

الف) مقدار معناداری Sig (تقریبا صفر) ۰/۰۰۵ به‌دست آمده است که از سطح خطای ۵ درصد کوچکتر است.

ب) آمارهٔ آزمون ۲/۷۱۵ به‌دست آماده است که بزرگتر از مقدار بحرانی $t_{0.05}$ آمده است یعنی ۱/۹۶ است.

ج) حد بالا و پایین فاصله اطمینان مقداری بزرگتر از صفر بوده (مثبت) است.

بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که از نظر کارشناسان، کیفیت کلی برنامه‌های شبکهٔ یک سیما در حوزهٔ محیط‌زیست پایین بوده است.

جدول ۱. تعیین میزان امتیاز هر یک از متغیرهای اصلی با توجه به معیار آب

معیارهای آب	ضرایب بتا	سوال	میانگین	همبستگی	امتیاز
سیاسی	۰/۲۶۸	وضعیت پرداختن شبکه به ظرفیت‌سازی سیاسی برای دیپلماسی آب و محیط‌زیست خصوصاً در مسئلهٔ آب‌های مرزی (جهت حل معضل ریزگردها) به چه میزان است؟	۲/۱۱۶۷	۰/۲۶۵	۰/۰۳۳۵
		وضعیت پرداختن شبکه به متولیان سیاست‌گذاری حوزهٔ آب (وزارت نیرو، جهاد کشاورزی، سازمان محیط‌زیست، مجلس شورای اسلامی و ...) به چه میزان است؟	۳/۳۸۳۳	۰/۸۲۶	۰/۰۶۵۴
		وضعیت پرداختن شبکه به جنبه‌های حقوقی، نهادی و مدیریتی نظام بهره‌برداری از منابع آب به چه میزان است؟	۳/۳۵۰۰	۰/۶۳۱	۰/۰۵۰۴
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ آب و تنش‌های اجتماعی - سیاسی ناشی از آن به چه میزان است؟	۳/۰۵۰۰	۰/۸۶۶	۰/۰۷۶۰
		وضعیت پرداختن شبکه به اختلافات سیاسی عرصه بین‌الملل حوزه آب به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۵۰۰	۰/۷۸۲	۰/۰۶۲۵
		اشاره شبکه به نقش تصمیمات سیاسی در بروز چالش‌های مرتبط با آلودگی آب به میزان بوده است؟	۳/۳۰۰۰	۰/۶۳۰	۰/۰۵۱۱
اقتصادی	۰/۲۲۸	وضعیت پرداختن شبکه به بازار مالی و سازوکارهای اقتصادی مانند اخذ مالیات و عوارض آب به چه میزان می‌باشد؟	۲/۹۰۰۰	۰/۷۰۷	۰/۰۵۵۵
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئله آب مجازی (قیمت‌گذاری اقتصادی آب در بخش-های کشاورزی، صنعت و شرب) و بهره‌وری اقتصادی مصرف آب به چه میزان می-باشد؟	۳/۱۶۶۷	۰/۸۵۳	۰/۰۶۱۴
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئله اقتصاد آب و تاثیر آن بر مصرف بهینه آب (الزامات اقتصادی مدیریت منابع آب) به چه میزان می‌باشد؟	۲/۹۳۳۳	۰/۸۷۱	۰/۰۶۷۷
		وضعیت پرداختن شبکه به ارزش اقتصادی آب‌های سرزمین (سطحی و زیرزمینی) به چه میزان می‌باشد؟	۳/۱۶۶۷	۰/۷۳۹	۰/۰۵۳۲
اجتماعی	۰/۲۱۹	وضعیت پرداختن شبکه به تنش‌های اجتماعی ناشی از مسئلهٔ آب به چه میزان می-باشد؟	۴/۲۶۶۷	۰/۶۴۸	۰/۰۳۳۲
		وضعیت پرداختن شبکه به شهروندان در مقابله با بحران آبی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۷۸۳۳	۰/۶۷۵	۰/۰۳۹۰
		وضعیت پرداختن شبکه به بررسی عوامل اجتماعی- فرهنگی موثر بر صرفه جویی آب به چه میزان می‌باشد؟	۳/۸۰۰۰	۰/۸۷۹	۰/۰۵۰۶
		وضعیت پرداختن شبکه به بررسی نقش سرمایهٔ اجتماعی بر نیت و رفتار حفاظت از آب به چه میزان می‌باشد؟	۴/۲۵۰۰	۰/۶۷۵	۰/۰۳۴۷
		وضعیت پرداختن شبکه به جایگاه آب در فرهنگ و سنن کشور به چه میزان می‌باشد؟	۴/۱۸۳۳	۰/۷۲۴	۰/۰۳۷۹
		وضعیت پرداختن شبکه به معرفی و تشریح برنامه نهادهای مردمی و مشارکت‌های عمومی در حوزهٔ آب به چه میزان می‌باشد؟	۴/۰۶۶۷	۰/۷۱۷	۰/۰۳۸۶
		وضعیت پرداختن شبکه به میزان تأثیر برنامه‌های آموزشی حفظ و مصرف بهینهٔ آب به چه میزان می‌باشد؟	۳/۱۰۰۰	۰/۸۸۶	۰/۰۶۲۵
		میزان تأثیر برنامه‌های آموزشی حفاظت منابع آبی در شبکه تا چه حدی بوده است؟	۳/۴۶۶۷	۰/۷۴۶	۰/۰۴۷۱
		وضعیت پرداختن شبکه به معرفی نهادهای مردمی فعال در این حوزه و ترغیب و تشویق مردم به عضویت و همکاری با آن‌ها به چه میزان می‌باشد؟	۳/۶۶۶۷	۰/۷۸۴	۰/۰۴۶۸

ادامه جدول ۱.

معیارهای آب	ضرایب بتا	سوال	میانگین	همبستگی	امتیاز
تکنولوژی	۰/۰۳۶	وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ استفاده از تکنولوژی‌های کاهش مصرف آب در حوزه‌های شرب، صنعت و کشاورزی به چه میزان می‌باشد؟	۲/۷۱۶۷	۰/۷۶۲	۰/۰۱۰۰
		وضعیت پرداختن شبکه به فناوری‌های نوین حوزهٔ استحصال (برای مثال آب‌های ژرف)، مصرف و توزیع آب به چه میزان می‌باشد؟	۳/۲۵۰۰	۰/۳۱۹	۰/۰۰۳۵
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ بهینه‌سازی حوزهٔ آب (برای مثال سیستم تصفیهٔ آلودگی آب‌های زیرزمینی یا تصفیه آب‌های خاکستری) به چه میزان می‌باشد؟	۳/۱۸۳۳	۰/۸۲۱	۰/۰۰۹۲
		وضعیت پرداختن شبکه به میزان ارتباط حوزهٔ علم و تکنولوژی با صنعت آب به چه میزان می‌باشد؟	۳/۲۸۳۳	۰/۸۷۸	۰/۰۰۹۶
قانونی	۰/۱۷۶	وضعیت پرداختن شبکه به مسائل حقوقی و قانونی آب‌های مرزی کشور به چه میزان می‌باشد؟	۱/۸۰۰۰	۰/۵۷۶	۰/۰۵۶۳
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ تعیین حقوق آب برای بهره‌برداری و بهره‌برداران (در سطح ملی و بین‌المللی) به چه میزان می‌باشد؟	۱/۷۱۶۷	۰/۵۵۵	۰/۰۵۶۸
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ مالکیت عمومی (ملی) و خصوصی آب‌ها به چه میزان می‌باشد؟	۱/۸۱۶۷	۰/۶۰۶	۰/۰۵۸۷
		وضعیت پرداختن شبکه به تخلفات و جرایم ناشی از مسئلهٔ آب به چه میزان می‌باشد؟	۱/۷۵۰۰	۰/۶۰۶	۰/۰۶۰۹
		وضعیت پرداختن شبکه به قوانین حاکم بر آب‌های آزاد (دریا و دریاچه‌ها) و مسئولیت ملی و بین‌المللی ایران در قبال آن به چه میزان می‌باشد؟	۱/۸۸۳۳	۰/۴۲۴	۰/۰۳۹۶
		وضعیت پرداختن شبکه به خلأهای موجود در قوانین حاکم بر کشور در حوزهٔ آب به چه میزان می‌باشد؟	۱/۷۸۳۳	۰/۴۵۱	۰/۰۴۴۵
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ توافقنامه‌های بین‌المللی این حوزه (مانند توافقنامه رامسر و ...) به چه میزان می‌باشد؟	۱/۸۰۰۰	۰/۵۷۸	۰/۰۵۶۵
محیط‌زیستی	۰/۵۳۹	وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ حقابه‌های محیط‌زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۵۰۰۰	۰/۸۸۵	۰/۱۳۶۲
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ آلودگی منابع آبی (سطحی و زیرزمینی) و زوال کیفیت آب به چه میزان می‌باشد؟	۳/۶۳۳۳	۰/۸۷۶	۰/۱۲۹۹
		وضعیت پرداختن شبکه به مسائل اخلاقی، دینی و فقهی، فرهنگی، روانشناسی، آموزشی و ... محیط‌زیست آب به چه میزان می‌باشد؟	۳/۹۵۰۰	۰/۷۶۸	۰/۱۰۴۷
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ محدودیت ذاتی منابع آب و خشکسالی در کشور به چه میزان می‌باشد؟	۳/۷۸۳۳	۰/۸۳۲	۰/۱۱۸۵
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئله عدم توازن بارندگی در کشور به چه میزان می‌باشد؟	۴/۰۶۶۷	۰/۷۸۸	۰/۱۰۴۴
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ انتقال آب بین حوزه‌ای در کشور به چه میزان می‌باشد؟	۴/۰۱۶۷	۰/۸۰۹	۰/۱۰۸۵
		وضعیت پرداختن شبکه در تعیین شاخص‌های تدوین استانداردهای آلودگی آب در کشور به چه میزان می‌باشد؟	۴/۲۰۰۰	۰/۷۲۱	۰/۰۹۲۵

جدول ۲. تعیین میزان امتیاز هر یک از متغیرهای اصلی با توجه به معیار خاک

معیارهای خاک	ضرایب بتا	سوال	میانگین	همبستگی	امتیاز
سیاسی	۰/۲۰۳	وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ ریزگردهای ناشی از کشورهای همسایه به چه میزان می‌باشد؟	۱/۵۲۰۰	۰/۸۴۹	۰/۱۱۳۳
		وضعیت پرداختن شبکه به متولیان سیاستگذاری حوزهٔ خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۴۰۰	۰/۹۳۷	۰/۱۱۵۹
		وضعیت پرداختن شبکه به جنبه‌های حقوقی و نهادی و مدیریتی نظام بهره‌برداری از منابع خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۵۶۰۰	۰/۹۵۱	۰/۱۲۳۷
		وضعیت پرداختن شبکه به سیاست‌های حمایتی حفاظت از خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۸۰۰۰	۰/۹۵۹	۰/۱۰۸۱
		وضعیت پرداختن شبکه به اختلافات سیاسی عرصه بین‌الملل حوزهٔ خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۴۸۰۰	۰/۷۷۲	۰/۱۰۵۸
		اشاره شبکه به نقش تصمیمات سیاسی در بروز چالش‌های مرتبط با آلودگی خاک به میزان بوده است؟	۱/۴۸۰۰	۰/۸۲۶	۰/۱۱۳۲
اقتصادی	۰/۲۲۲	وضعیت پرداختن شبکه به سازوکارهای اقتصادی و بازارمحور مانند اخذ مالیات و عوارض و قیمت‌گذاری خاک به چه میزان است؟	۱/۵۶۰۰	۰/۷۵۳	۰/۱۰۷۱
		وضعیت پرداختن شبکه به برآورد ارزش اقتصادی کارکرد حفاظت خاک به چه میزان است؟	۱/۷۶۰۰	۰/۷۴۳	۰/۰۹۳۷
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ اقتصاد خاک و تأثیر آن در جلوگیری از آلودگی و فرسایش خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۵۶۰۰	۰/۶۰۹	۰/۰۸۶۶
		وضعیت پرداختن شبکه به اهمیت نقش خاک در امنیت غذایی کشور به چه میزان می‌باشد؟	۱/۸۰۰۰	۰/۷۵۳	۰/۰۹۲۸
اجتماعی	۰/۳۰۹	وضعیت پرداختن شبکه به تنش‌های اجتماعی ناشی از فرسایش خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۵۲۰۰	۰/۹۲۰	۰/۱۸۷۰
		وضعیت پرداختن شبکه به شهروندان در مقابله با بحران‌های ناشی از فرسایش خاک و فرونشست زمین به چه میزان می‌باشد؟	۱/۷۲۰۰	۰/۷۵۴	۰/۱۳۵۴
		وضعیت پرداختن شبکه به بررسی عوامل اجتماعی- فرهنگی موثر بر راه-های جلوگیری از فرسایش خاک و ریزگردها به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۸۰۰	۰/۸۲۷	۰/۱۵۲۱
		وضعیت پرداختن شبکه به ارتباط تغییر بافت جمعیتی و فرهنگی مناطق با تخریب و فرسایش خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۷۶۰۰	۰/۹۵۳	۰/۱۶۷۳
		وضعیت پرداختن شبکه به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر در به کارگیری اقدامات خاک ورزی حفاظتی به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۸۰۰	۰/۷۸۱	۰/۱۴۳۶
		وضعیت پرداختن شبکه به بررسی نقش سرمایهٔ اجتماعی بر نیت و رفتار حفاظت از خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۵۶۰۰	۰/۹۵۴	۰/۱۸۸۹
		میزان تأثیر برنامه‌های آموزشی حفاظت منابع خاک در شبکه تا چه حدی بوده است؟	۱/۵۶۰۰	۰/۸۶۹	۰/۱۷۲۱
		وضعیت پرداختن شبکه به معرفی نهادهای مردمی فعال در این حوزه و ترغیب و تشویق مردم به عضویت و همکاری با آن‌ها به چه میزان می‌باشد؟	۱/۵۶۰۰	۰/۹۲۰	۰/۱۸۲۲

ادامه جدول ۲.

معیارهای خاک	ضرایب بتا	سوال	میانگین	همبستگی	امتیاز
تکنولوژی	۰/۲۱۷	وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ استفاده از تکنولوژی‌های کاهش مصرف خاک در حوزه‌های کشاورزی، جنگلداری، مرتعداری و ... به چه میزان می‌باشد؟	۱/۴۴۰۰	۰/۸۲۱	۰/۱۲۳۷
		وضعیت پرداختن شبکه به فناوری‌های نوین حوزهٔ خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۸۰۰	۰/۸۲۰	۰/۱۰۵۹
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ بهینه‌سازی حوزهٔ خاک (برای نمونه تکنولوژی پیشرفته تولید خاک پوششی با استفاده از ورمی کمپوست) به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۸۰۰	۰/۷۷۱	۰/۰۹۹۵
		وضعیت پرداختن شبکه به میزان ارتباط حوزهٔ علم و تکنولوژی با صنعت خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۴۰۰	۰/۹۱۶	۰/۱۲۱۲
قانونی	۰/۲۷۹	وضعیت پرداختن شبکه به مسائل حقوقی و قانونی ریزگردهای فرامرزی کشور به چه میزان می‌باشد؟	۱/۵۶۰۰	۰/۸۱۴	۰/۱۴۵۵
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ تعیین حقوق خاک برای بهره‌برداری و بهره‌برداران (در سطح ملی و بین‌المللی) به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۸۰۰	۰/۶۹۵	۰/۱۱۵۴
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ مالکیت عمومی (ملی) و خصوصی خاک‌ها به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۰۰۰	۰/۸۵۰	۰/۱۴۸۲
		وضعیت پرداختن شبکه به تخلفات و جرایم ناشی از مسئلهٔ خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۴۰۰	۰/۸۳۶	۰/۱۴۲۲
		وضعیت پرداختن شبکه به خلاءهای موجود در قوانین حاکم بر کشور در حوزهٔ خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۴۰۰	۰/۸۷۴	۰/۱۴۸۶
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ توافقنامه‌های بین‌المللی این حوزه به چه میزان می‌باشد؟	۱/۵۲۰۰	۰/۸۱۲	۰/۱۴۹۰
محیط‌زیستی	۰/۲۴۹	وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ حفاظت محیط زیست و مدیریت منابع خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۸۰۰۰	۰/۷۰۹	۰/۰۹۸۰
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ آلودگی منابع خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۰۰۰	۰/۶۲۹	۰/۰۹۷۸
		وضعیت پرداختن شبکه به مسائل اخلاقی، دینی و فقهی، فرهنگی، روانشناسی، آموزشی و ... محیط‌زیست خاک به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۴۰۰	۰/۷۸۷	۰/۱۱۹۴
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ اهمیت جنگل‌ها و مراتع در حفظ منابع خاک کشور به چه میزان می‌باشد؟	۱/۷۲۰۰	۰/۶۶۲	۰/۰۹۵۸
		وضعیت پرداختن شبکه در تعیین شاخص‌های تدوین استانداردهای آلودگی خاک در کشور به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۰۰۰	۰/۸۹۷	۰/۱۳۹۵

جدول ۳. تعیین میزان امتیاز هر یک از متغیرهای اصلی با توجه به معیار هوا

معیارهای هوا	ضرایب بتا	سوال	میانگین	همبستگی	امتیاز
سیاسی	۰/۲۳۶	وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ آلودگی هوای فرامرزهای کشور به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۶۰۰	۰/۹۶۹	۰/۰۶۸۰
		وضعیت پرداختن شبکه به متولیان سیاستگذاری حوزهٔ هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۰۰۰	۰/۹۸۴	۰/۰۶۸۳
		وضعیت پرداختن شبکه به جنبه‌های حقوقی و نهادی و مدیریتی نظام مدیریتی در حوزهٔ هوای کشور به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۰۰۰	۰/۹۵۳	۰/۰۶۶۱
		اشارهٔ شبکه به نقش تصمیمات سیاسی در بروز چالش‌های مرتبط با آلودگی هوا به میزان بوده است؟	۳/۵۶۰۰	۰/۹۷۷	۰/۰۶۴۷
		وضعیت پرداختن شبکه به اختلافات سیاسی عرصهٔ بین‌الملل حوزهٔ هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۲۰۰	۰/۹۱۶	۰/۰۶۵۱
اقتصادی	۰/۱۷۵	وضعیت پرداختن شبکه به سازوکارهای اقتصادی و بازارمحور مانند اخذ مالیات و عوارض و قیمت-گذاری هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۰۰۰	۰/۸۵۸	۰/۰۴۴۱
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ بررسی اثر رشد اقتصادی بر آلودگی هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۰۰۰	۰/۹۸۴	۰/۰۵۰۶
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ اقتصاد هوا و تأثیر آن بر کاهش آلاینده‌های هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۰۰۰	۰/۹۵۳	۰/۰۴۹۰
اجتماعی	۰/۲۷۵	وضعیت پرداختن شبکه به تنش‌های اجتماعی ناشی از مسئلهٔ آلودگی‌های هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۰۰۰	۰/۹۸۴	۰/۰۷۹۵
		وضعیت پرداختن شبکه به شهروندان در مقابله با بحران‌های ناشی از منابع گوناگون آلودگی هوا (ریزگردها، گازهای گلخانه‌ای و ...) به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۶۰۰	۰/۷۱۳	۰/۰۵۸۳
		وضعیت پرداختن شبکه به تحلیل اجتماعی نقش شهروندی محیط‌زیستی در مقابله با پیامدهای تغییر آب و هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۶۰۰	۰/۹۶۹	۰/۰۷۹۳
		وضعیت پرداختن شبکه به بررسی نقش سرمایهٔ اجتماعی بر نیت و رفتار حفاظت از هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۰۰۰	۰/۹۸۴	۰/۰۷۹۵
		وضعیت پرداختن شبکه به معرفی نهادهای مردمی فعال در این حوزه و ترغیب و تشویق مردم به عضویت و همکاری با آن‌ها به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۰۰۰	۰/۹۵۳	۰/۰۷۷۰
		میزان تاثیر برنامه‌های آموزشی حفاظت هوا در شبکه تا چه حدی بوده است؟	۳/۵۶۰۰	۰/۹۷۷	۰/۰۷۵۴
تکنولوژی	۰/۲۲۱	وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ استفاده از تکنولوژی‌های کاهش آلودگی هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۴۰۰	۰/۸۲۲	۰/۰۵۲۸
		وضعیت پرداختن شبکه به فناوری‌های نوین حوزه هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۲۸۰۰	۰/۹۱۶	۰/۰۶۱۷
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ بهینه‌سازی در حوزهٔ هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۶۰۰	۰/۹۵۷	۰/۰۶۲۹
		وضعیت پرداختن شبکه به میزان ارتباط حوزهٔ علم و تکنولوژی با صنعت هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۲۰۰	۰/۸۷۳	۰/۰۵۸۱
قانونی	۰/۳۱۰	وضعیت پرداختن شبکه به مسائل حقوقی و قانونی آلاینده‌های فرامرزی کشور به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۸۰۰	۰/۸۷۷	۰/۰۷۸۱
		وضعیت پرداختن شبکه به قانون هوای پاک به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۶۰۰	۰/۹۳۰	۰/۰۸۵۸
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ توافقنامه‌های بین‌المللی این حوزه (مانند توافقنامه کیوتو، پاریس، وین و ...) به چه میزان می‌باشد؟	۳/۲۴۰۰	۰/۸۷۰	۰/۰۸۳۲
		وضعیت پرداختن شبکه به تخلفات و جرایم ناشی از مسئلهٔ هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۲۰۰	۰/۹۸۴	۰/۰۹۱۸
		وضعیت پرداختن شبکه به خلاءهای موجود در قوانین حاکم بر کشور در حوزهٔ هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۶۰۰	۰/۹۰۵	۰/۰۸۳۴
محیط-زیستی	۰/۲۴۵	وضعیت پرداختن شبکه به اثرات محیط‌زیستی ناشی از آلودگی هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۰۴۰۰	۰/۸۰۴	۰/۰۶۴۷
		وضعیت پرداختن شبکه به مسائل بهداشتی و سلامتی آلودگی هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۲۰۰	۰/۷۵۶	۰/۰۵۵۷
		وضعیت پرداختن شبکه به مسائل اخلاقی، دینی و فقهی، فرهنگی، روانشناسی، آموزشی و ... محیط-زیست هوا به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۸۰۰	۰/۹۰۳	۰/۰۶۳۵
		وضعیت پرداختن شبکه در تعیین شاخص‌های تدوین استانداردهای آلودگی هوا در کشور به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۲۰۰	۰/۶۶۶	۰/۰۴۹۱

جدول ۴. تعیین میزان امتیاز هر یک از متغیرهای اصلی با توجه به معیار تنوع زیستی

معیارهای تنوع زیستی	ضرایب بتا	سوال	میانگین	همبستگی	امتیاز
سیاسی	-۰/۰۰۶	وضعیت پرداختن شبکه به اثرگذاری سیاست‌ها بر تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۶۶۷	۰/۷۴۲	۰/۰۰۲۶
		وضعیت پرداختن شبکه به متولیان سیاستگذاری حوزهٔ تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۶۶۷	۰/۸۰۵	۰/۰۰۲۸
		وضعیت پرداختن شبکه به جنبه‌های حقوقی و نهادی و مدیریتی نظام بهره‌برداری از منابع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۰۰۰	۰/۷۲۵	۰/۰۰۲۷
		وضعیت پرداختن شبکه به سیاست‌های حمایتی حفاظت از تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۳۳۳	۰/۸۳۸	۰/۰۰۳۰
		وضعیت پرداختن شبکه به اختلافات سیاسی عرصهٔ بین‌الملل حوزهٔ تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۱۶۷	۰/۷۹۵	۰/۰۰۲۹
		اشارهٔ شبکه به نقش تصمیمات سیاسی در بروز چالش‌های مرتبط با از بین رفتن تنوع زیستی به چه میزان بوده است؟	۱/۵۳۳۳	۰/۷۰۱	۰/۰۰۲۷
اقتصادی	۰/۰۲۵	وضعیت پرداختن شبکه به فرآیند تعیین ارزش اقتصادی زیست‌بوم‌ها و منابع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۰۳۳۳	۰/۲۲۲	۰/۰۰۱۸
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ بررسی اثر رشد اقتصادی بر تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۲/۹۸۳۳	۰/۲۳۲	۰/۰۰۱۹
		وضعیت پرداختن شبکه به نظام اعمال فرآیندهای حفاظت، ارزیابی، پایش، احیاء و نظارت بر بهره‌برداری اجزای تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۲/۹۳۳۳	۰/۱۷۵	۰/۰۰۱۴
اجتماعی	۰/۰۸۵	وضعیت پرداختن شبکه به تنش‌های اجتماعی ناشی از نابودی تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۸۳۳	۰/۴۷۶	۰/۰۱۱۶
		وضعیت پرداختن شبکه به شهروندان در مقابله با بحران‌های ناشی از کاهش تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۶۶۷	۰/۸۸۱	۰/۰۲۲۲
		وضعیت پرداختن شبکه به تحلیل اجتماعی نقش شهروندی محیط‌زیستی در مقابله با پیامدهای نابودی منابع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۶۶۷	۰/۸۱۲	۰/۰۱۹۹
		وضعیت پرداختن شبکه به بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر نیت و رفتار حفاظت از تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۲۸۳۳	۰/۸۰۳	۰/۰۲۰۷
		میزان فرهنگ‌سازی شبکه در حفظ گونه‌های جانوری و گیاهی بین مردم چقدر بوده است؟	۳/۳۳۳۳	۰/۸۱۵	۰/۰۲۰۷
		وضعیت پرداختن شبکه به معرفی نهادهای مردمی فعال در این حوزه و ترغیب و تشویق مردم به عضویت و همکاری با آن‌ها به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۸۳۳	۰/۷۴۳	۰/۰۱۸۱
		میزان تأثیر برنامه‌های آموزشی حفاظت تنوع زیستی در شبکه تا چه حدی بوده است؟	۳/۳۶۶۷	۰/۶۳۷	۰/۰۱۶۰
تکنولوژی	۰/۱۰۷	وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ استفاده از تکنولوژی‌های کاهش تنوع زیستی در حوزه‌های گوناگون (گیاهی، جانوری، اجزای محیط‌زیست و ...) به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۰۰۰	۰/۷۲۲	۰/۰۴۸۲
		وضعیت پرداختن شبکه به فناوری‌های نوین حوزهٔ تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۱/۵۵۰۰	۰/۵۹۳	۰/۰۴۰۹
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ بهینه‌سازی حوزهٔ تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۱/۶۶۶۷	۰/۸۴۸	۰/۰۵۴۴
		وضعیت پرداختن شبکه به میزان ارتباط حوزهٔ علم و تکنولوژی با صنعت تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۱/۵۸۳۳	۰/۶۴۳	۰/۰۴۳۴

ادامه جدول ۴.

معیارهای تنوع زیستی	ضرایب بتا	سوال	میانگین	همبستگی	امتیاز
قانونی	-۰/۱۰۸	وضعیت پرداختن شبکه به مسائل حقوقی و قانونی تراریخته‌ها به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۵۰۰	۰/۸۲۰	۰/۰۲۵۶
		وضعیت پرداختن شبکه به قوانین تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۲۵۰۰	۰/۹۲۷	۰/۰۳۰۸
		وضعیت پرداختن شبکه به تخلفات و جرایم ناشی از مسئلهٔ تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۸۳۳	۰/۷۷۱	۰/۰۲۳۹
		میزان ترویج قانون‌گرایی در حفظ گونه‌های جانوری و گیاهی بین مردم در شبکه چقدر بوده است؟	۳/۴۳۳۳	۰/۷۹۸	۰/۰۲۵۱
		وضعیت پرداختن شبکه به خلاءهای موجود در قوانین حاکم بر کشور در حوزهٔ تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۵۰۰	۰/۸۵۳	۰/۰۲۷۴
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ توافقنامه‌های بین‌المللی این حوزه (مانند توافقنامه استکهلم، ریو و ...) به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۸۳۳	۰/۸۰۷	۰/۰۲۵۰
محیط‌زیستی	۰/۷۱۴	وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ حفاظت محیط زیست و مدیریت تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۵۰۰	۰/۸۳۰	۰/۱۷۶۹
		وضعیت پرداختن شبکه به مسئلهٔ آلودگی منابع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۶۶۷	۰/۵۸۹	۰/۱۲۱۳
		وضعیت پرداختن شبکه به مسائل اخلاقی، دینی و فقهی، فرهنگی، روانشناسی، آموزشی و ... محیط‌زیست تنوع زیستی به چه میزان می‌باشد؟	۳/۴۱۶۷	۰/۶۲۸	۰/۱۳۱۲
		القای فرهنگ حفظ محیط‌زیست و ارتباط آن با حفظ گونه‌های جانوری و گیاهی در بین مردم توسط شبکه تا چه اندازه بوده است؟	۳/۳۶۶۷	۰/۵۱۰	۰/۱۰۸۱
		وضعیت پرداختن شبکه در بررسی و تحلیل شاخص‌های تنوع زیستی در حفظ محیط-زیست کشور به چه میزان می‌باشد؟	۳/۳۸۳۳	۰/۸۵۸	۰/۱۸۱۰

۴. بحث و نتیجه‌گیری

رسانه به عنوان ابزار تولید اطلاعات بر اندیشه و احساس جامعه تأثیر می‌گذارد و سبب آگاهی و اعتلای فرهنگ زیست‌محیطی می‌شود. این وسایل ارتباطات جمعی، همگرایی بیشتری میان افراد جامعه ایجاد می‌کنند و می‌توانند بستر توسعه و پیشرفت اجتماع را پدید آورند. بخشی از رسالت رسانه تلویزیون، آگاهی‌بخشی عمومی و بالابردن دانش و نگرش محیط‌زیستی مخاطبان است. بر همین اساس با استفاده از روش تحلیل عاملی به بررسی وضعیت شبکهٔ یک سیما به عنوان شبکهٔ برتر محیط‌زیستی تلویزیون در پرداختن به مسئلهٔ محیط‌زیست پرداخته شده است. در این راستا چهار جزء اصلی محیط‌زیست، یعنی آب، خاک، هوا و تنوع زیستی به عنوان معیارهای اصلی و ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، تکنولوژی، قانونی و زیست‌محیطی به عنوان زیرمعیارهای هرکدام از ابعاد ذکر شده در نظر گرفته شد. نتایج حاصله نشان داد که در بعد آب، معیار محیط‌زیست با امتیاز ۰/۵۳۹ بیش‌ترین و معیار تکنولوژی با امتیاز ۰/۰۳۶ کمترین تأثیر را در ارزیابی میزان کیفیت شبکهٔ یک سیما با توجه به معیارهای توسعهٔ پایدار دارد. همچنین در بعد خاک معیار اجتماعی با امتیاز ۰/۳۰۹ بیشترین و معیار سیاسی با امتیاز ۰/۲۰۳ کمترین، در بعد هوا معیار قانونی با امتیاز ۰/۳۱۰ بیشترین و معیار اقتصادی با امتیاز ۰/۱۷۵ کمترین، در بعد تنوع زیستی معیار زیست محیطی با امتیاز ۰/۷۱۴ بیشترین و معیار

سیاسی با امتیاز ۰/۰۰۶ کمترین تأثیر را در ارزیابی میزان کیفیت شبکهٔ یک سیما با توجه به معیارهای توسعهٔ پایدار دارد. لازم به ذکر است مقدار R (ضریب همبستگی چندگانه)، R^2(همبستگی به توان ۲)، $R^2(adj)$ (ضریب تعدیل شده) و خطای معیار تخمین به ترتیب برابر ۰/۸۵، ۰/۷۴۴، ۰/۷۸۵ و ۰/۳۵۸ می‌باشد که نشان از همبستگی بالای متغیرهای مستقل با وابسته دارد. این امر نشان می‌دهد که معیارهای انتخاب شده نقش به‌سزایی در تعیین ارزیابی میزان کیفیت شبکهٔ یک سیما با توجه به معیارهای توسعهٔ پایدار دارند. همچنین میانگین معیارهای بعد آب در شش حوزهٔ احصاء شده برابر با ۳/۰۸۷ می‌باشد که با توجه به بزرگتر بودن عدد حاصل از ۳، نشان‌دهندهٔ باکیفیت بودن برنامه‌های شبکهٔ یک سیما در پرداختن به حوزهٔ آب بوده است. میانگین معیارهای بعد خاک در شش حوزهٔ احصاء شده برابر با ۱/۶۲۵ می‌باشد که با توجه به کوچکتر بودن عدد حاصل از ۳، نشان‌دهندهٔ بی‌کیفیت بودن برنامه‌های شبکهٔ یک سیما در پرداختن به حوزهٔ خاک بوده است. میانگین معیارهای بعد هوا در شش حوزهٔ احصاء شده برابر با ۳/۳۷۱ می‌باشد که با توجه به بزرگتر بودن عدد حاصل از ۳، نشان‌دهندهٔ باکیفیت بودن برنامه‌های شبکهٔ یک سیما در پرداختن به حوزهٔ هوا بوده است. میانگین معیارهای بعد تنوع زیستی در شش حوزهٔ احصاء شده برابر با ۲/۷۷۹ می‌باشد که با توجه به کوچکتر بودن عدد حاصل از ۳، نشان‌دهندهٔ بی‌کیفیت بودن برنامه‌های شبکهٔ یک سیما در پرداختن به حوزهٔ تنوع زیستی بوده است. در مجموع نیز میانگین معیارهای ابعاد اصلی محیط‌زیست در شش حوزهٔ احصاء شده برابر با ۲/۷۱۵ می‌باشد که با توجه به کوچکتر بودن عدد حاصل از ۳، نشان‌دهندهٔ بی‌کیفیت بودن کلی برنامه‌های شبکهٔ یک سیما در پرداختن به حوزهٔ محیط‌زیست بوده است. از نتایج فوق می‌توان نتیجه گرفت که دربارهٔ پرداختن به مسئلهٔ آب و هوا وضعیت شبکهٔ یک سیما به نسبت مطلوب می‌باشد، اما در حوزهٔ خاک و تنوع زیستی وضعیت نامطلوب می‌باشد. در مجموع میانگین همهٔ موارد بررسی شدهٔ زیست‌محیطی در شبکهٔ یک نیز نشان از عدم کیفیت کلی مطلوب برنامه‌های این شبکهٔ تلویزیونی دارد. در پایان نیز پیشنهاداتی جهت بهبود عملکرد شبکهٔ یک سیما در حوزهٔ محیط‌زیست عنوان می‌گردد:

- استفاده از ظرفیت گروه‌های برنامه‌سازی متنوع شبکه برای تولید محتواهای گوناگون آموزش محیط‌زیستی برای رده‌های سنی مختلف مخاطبین با فراگیر شدن مفاهیم توسعهٔ پایدار در شهروندان برای ارتقاء آگاهی‌های محیط‌زیستی
- بررسی الگوهای جهانی و بهره‌گیری از شبکه‌های بین‌المللی موفق در حوزهٔ اطلاعاتی و اجرایی آموزش محیط‌زیست جهت بهره‌برداری و ارتقاء دانش مدیران و کارشناسان شبکه
- نمایش تأثیر مستقیم معضلات ناشی از مسائل محیط‌زیستی با سلامت، رفاه، روان و ... مردم و انعکاس آن توسط برنامه‌های گوناگون با توجه به توانایی ذاتی تلویزیون در افزودن نگرش مثبت مخاطبین نسبت به حفظ محیط‌زیست
- جهت‌دهی پژوهش‌های دانشگاهی (دانشگاه صدا و سیما و سایر دانشگاه‌های مرتبط) به سمت نیازمندی‌های شبکه در حوزهٔ آموزش محیط‌زیست
- حضور کارشناسان و متخصصان حوزهٔ محیط‌زیست شبکهٔ یک در کنفرانس‌های بین‌المللی محیط‌زیستی و برگزاری جشنواره ها و همایش های مرتبط با محیط‌زیست در شبکه برای ارتباط‌گیری و استفاده از ظرفیت متخصصان محیط‌زیست کشور در تولید برنامه‌های باکیفیت‌تر در حوزهٔ محیط‌زیست
- تقویت حس تعلق و نظارت همگانی شهروندان با شفافیت (اطلاع‌رسانی به شهروندان) و مشارکت (تأثیرپذیری از شهروندان) در تولید برنامه‌های آموزش محیط‌زیست با ارتباط‌گیری و کمک گرفتن از ظرفیت سازمان محیط‌زیست و وزارتخانه‌های دولتی، حوزه‌های علمیه، اساتید دانشگاه‌ها، سیاستمداران، فعالین محیط‌زیست، دانش‌آموزان و

دانشجویان و ...

- استفاده از تجارب رسانه‌ای محیط‌زیستی سایر کشورها در برنامه‌های آموزشی محیط‌زیستی برای طراحی و بومی‌سازی و استفاده از ظرفیت آن‌ها در تولیدات تلویزیونی شبکه
- استفاده از سایر ظرفیت‌های شبکه همچون شبکهٔ اینترنتی، شبکه‌های اجتماعی مانند تلگرام و اینستاگرام، شبکه‌های مردم نهاد در حوزهٔ آموزش محیط‌زیست، شبکهٔ بخش خصوصی در تولید برنامه‌های آموزش محیط‌زیست و ... در جهت ارتقای آگاهی‌های محیط‌زیستی در کنار برنامه‌های آموزش محیط‌زیست شبکهٔ
- برنامه‌ریزی سیاستگذاران و مدیران شبکه برای استفاده از ظرفیت فارغ‌التحصیلان فراوان محیط‌زیست در کشور برای تولید و تدوین برنامه‌های آموزشی محیط‌زیست
- حمایت بیشتر دولت برای تجهیز شبکه به سیستم‌های نوین ساخت و تولید برنامه‌های حوزه آموزش محیط‌زیست با توجه به اهمیت آن در ابلاغیهٔ سیاست‌های کلی محیط‌زیستی رهبری (۱۵ بند)، سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سند ملی محیط‌زیست جمهوری اسلامی ایران، اسناد توسعهٔ پنج سالهٔ کشور (اول تا ششم) و ...
- تبیین صحیح مفاهیم دانشی و مبانی آموزشی حفظ محیط‌زیست در بین مدیران و کارکنان شبکه با یک برنامه‌ریزی منسجم با وجود دانشگاه صدا و تلویزیون و همچنین اساتید و خبرگان آشنا با مفاهیم نوین آموزشی
- تخصیص بخشی از منابع بالقوهٔ اقتصادی شبکه (همچون درآمد حاصل از تبلیغات) جهت ساخت برنامه‌های آموزش محیط‌زیست
- ایجاد اطمینان برای تولیدکنندگان برنامه‌های آموزش محیط‌زیست نسبت به خرید مناسب برنامه‌های تولیدی آن‌ها توسط شبکه با توجه به وجود آیتم‌های مختلف برای آموزش مباحث آموزشی محیط‌زیست در شبکه همچون آموزش، اخبار، مستند، فیلم، برنامه‌های کودک و نوجوان، برنامه‌های سرگرمی، مسابقه و... برای بالا بردن قدرت احساس مسئولیت جامعه برای حفاظت از محیط‌زیست
- تقویت و بهینه‌سازی کیفیت برنامه‌های شبکه بر اساس استانداردهای محتوایی محیط‌زیستی و جهت‌گیری برنامه‌ها از آگاهی‌بخشی به سمت ارتقاء سطوح نگرشی و رفتاری (بدیهی است که این مهم با بهره‌گیری هر چه بیشتر از ظرفیت متخصصان برنامه‌ریزی آموزش محیط‌زیست و ارتباطات، محقق و تسریع خواهد شد)
- ایجاد فضای بیشتر برای گنجاندن برنامه‌های ثابت محیط‌زیستی تلویزیونی در ساعات مختلف شبانه‌روز برای استفادهٔ درصد بیشتری از افراد از این برنامه‌ها
- فراهم ساختن زیرساخت‌ها و تسهیلات بیشتر برای ایجاد راه‌های ارتباطی مناسب فعالین و انجمن‌های مردم نهاد، بخش خصوصی، اساتید و نخبگان کشور و ... در حوزهٔ آموزش محیط‌زیست با شبکه برای در اختیار گذاشتن دانش و یا مستندات حوزهٔ محیط‌زیست و استفاده از آن‌ها در تولید و تدوین برنامه‌های محیط‌زیستی
- تدقیق آمار و اطلاعات وضعیت آموزش محیط‌زیست کشور برای برنامه‌ریزی و تولید برنامه‌های آموزشی و تعریف استراتژی‌های همگون و هم‌راستا در حوزهٔ آموزش محیط‌زیست با عنایت به معضلات زیست‌محیطی کشور در شبکه
- برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های آموزش محیط‌زیست برای مدیران و کارشناسان شبکه برای درک صحیح از مفاهیم و مبانی حفظ محیط‌زیست.

References

[1] Abdi, Z. (2014). The role and function of mass media in raising environmental issues. Journal of Social Welfare, Fourteenth Year, No. 55, 315-350.

[2] Bonfadelli, H. (2010). Environmental sustainability as challenge for media and journalism, In M. Gross and H. Heinrichs (Eds.), Environmental Sociology; European perspectives and interdisciplinary challenge (pp. 257-278). London: Springer.

[3] Cox, R. (2013). “Environmental communication and public sphere”. USA: SAGE.

[4] Cox, R. (2010). Nature's "crisis disciplines": Does environmental communication have an ethical duty? Environmental Communication, 1.1.

[5] Dahal, S. (2013), Power, powerment and community radio, media by and for women in Nepal. Womens studies international forum 40(2013), 44-55.

[6] FarahaniFard, S. (2010). Theological Foundations of Sustainability. J the Philosophy of Religion, 7(5), pp. 42-61. [In Persian]

[7] Golshani, A., Jadidi, A., Eskandari, S. (2012). The Role of the Media in Political and Social Development with Emphasis on the Meaningful Society of Iran, Political Research, Second Year, No. 1, pp. 5-28.

[8] Habibi, A. (2014). Applied training of SPSS software, third edition, Pars Modir website.

[9] Habir, G., Frogh, U., Rooh. Ul., Amin & Ayesha, W. (2013). Mass media, culture &society with the perspective of globalization, modernization and global cultureAsian journal of social sciences & humanities, vol. 2, No 3, pp 4-61.

[10] Hajiannejad, A., Paydar, A., Al-Din Vandi, A. (2016). Explaining the position of television programs in promoting the level of cultural development of rural women (Case study: Kiyar Gharbi village, Kiar city), Scientific-Research Quarterly Journal of Spatial Planning (Geography), Year 6, Issue 1 (Consecutive 20), pp. 39-58.

[11] Hariri Akbri, M. (2006). Management and development of civil society institutions. J Social Sciences, 1(2), pp. 41-45. [In Persian]

[12] Hoseyni, F., Shariati, M. (2004). Training needs in sustainable agriculture advocates and Agriculture Organization of Semnan. J Jihad, 285(1), pp. 25-31. [In Persian]

[13] Jokar, I., Molaei, S.N., Behbood, M., Jokar, A. (2015). Investigating and Identifying the Role of Teachers in Environmental Protection Education, First International Conference and 4th National Conference on Environmental and Agricultural Research in Iran, Hamedan, Permanent Secretariat of the Conference, https://www.civilica.com /Paper-NCER04-NCER04_129.html

[14] Kalu, N.E. (2012). "Understanding Africa’s China Policy: A Test of Dependency Theory and a Study of African Motivations in Increasing Engagement with China" (2012), Political Science Department -- Theses, Dissertations, and Student Scholarship. Paper 21. http://digitalcommons.unl.edu/poliscitheses/21.

[15] Karampour, S. (2011), The role of media in the development of community culture, National Conference on Cultural Industries and its role in sustainable development, Islamic Azad University, Kermanshah Branch, March 7 and 8.

[16] Kirkpatrick, C. (2006). Development of criteria to assess the effectiveness George of national strategies for sustainable development. J Natural Resources Forum, 30(2), pp.146-157.

[17] Kose,S., Genzer, K., Erol, G. (2011). Investigation of Undergraduate Students, Environmental Attitudes, International Electronic Journal of Environmental Education,1(2),P.P: 1-12 .

[18] Malak Mohamadi, H., Kamali, Y. (2012). Sazysyastgzary institutional analysis of sustainable development in Iran: Examining barriers and providing a model. J development management process, 26(2), pp. 160-186. [In Persian]

[19] Maleki, Z. (2014). A Study of the Role of Visual Advertising and Its Role in Preserving the Environment (with an Approach to Changing the Consumption Pattern for Optimization), Master Thesis in Business Management - Marketing Orientation, with the guidance of Reza Agha Musa Social Sciences and Economics, Tehran, Iran.

[20] Moarab, Y., Sadat, M., Salehi, I. (2016). Analyzing the vitality of new urban parks (Case study: Tehran Water and Fire Park), Journal of Spatial Geographical Planning, Volume 6, Number 20, pp. 193-208.

[21] Momeni, M., Qayyumi, A.F. (2009). Statistical analysis using Spss. Faculty of Management, University of Tehran, New Publishing.

[22] Mositesa, E., Lujanb, E., Brookb, M., Brubakerb, M., Roehlb, D., Tcheripanoffb, M., Hennessya, T. (2018). Environmental observation, social media, and One Health action: A description of the Local Environmental Observer (LEO) Network. The Journal of One Health, 29-33, 6 (2018).

[23] Omidwar, K., Sarabi, M. (2012). Analysis and evaluation of socio-economic indicators of sustainable development. J geographical, 108(4), pp. 177-204. [In Persian]

[24] Saberi, N., Elegant, g., Montazer Ghaem, M. (2018). Evaluate the performance of Iranian news media using retoric critique (Case study: water shortage crisis). Journal of Environmental Education and Sustainable Development, Year 8, Issue 1,, 47-48.

[25] Salehi, S., Pazaki Nejad, Zahra. (2014). Environment in Higher Education: Evaluation of Environmental Knowledge of Students of Mazandaran State Universities, Quarterly Journal of Educational Planning Studies, Volume 2, Number 4, pp. 19-22.

[26] Shiani, M., Sepahvand, E. (2014). Quantitative and Qualitative Relationship of Television Programs and Awareness of Citizenship Rights, Social Welfare Quarterly, Fourteenth Year, No. 54, pp. 267-299.

[27] Shrestha S., Kazama, F. (2007). Assessment of surface water quality using multivariate statistical techniques: A case.

[28] Singh, K.P. (2004). Multivariate statistical techniques for the evaluation of spatial and temporal variations in water qualityof Gomti River (India)-a case study. Water Res., 38, 3980- 3992.

[29] Sultanipour, F., Damari, B. (2016). Situation of Sustainable Development in Iran; Journal of the School of Health and the Institute of Health Research; Volume 3, Number 4, Page 1-3.

[30] Tabibian, M., Mansouri, Y. (2013). Improving environmental quality and life satisfaction in new neighborhoods by prioritizing measures based on residents' opinions (Case study: Kashan), Environmental Studies, No. 4, pp. 1-16.

[31] Teymouri, J., Teymouri, M. (2014). The Role of Teachers in Environmental Protection with Emphasis on Education in Schools, First National Conference on Geography, Tourism, Natural Resources and Sustainable Development, Tehran, Iranian Institute, Scientific Center for Planning and Sustainable Tourism Development, University of Tehran, https: // www. civilica.com/Paper-NCGTSD01-NCGTSD01_334.html

[32] Walt, G., Gilson, L. (1994). Reforming the health sector in developing countries: the central role of policy analysis. J Health policy and planning, 9(4), pp. 53-57.